

نظریه ذهن در کودکان نابینا

شهناز خالقی پور^۱، یگانه یآوری^۲

استادیار گروه روان شناسی واحد نابین، دانشگاه آزاد اسلامی نابین، shkhaleghipour@yahoo.com

دانشجوی دکتری روان شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی نابین، sadafebaste440@yahoo.com

چکیده

حاصل می شود. مهارت های شناخت اجتماعی پیچیده تر، شامل توانایی برای توجیه و تحلیل کردن حالات ذهنی، همدلی و طنز می شود (یوکرمان و همکاران^۴، ۲۰۱۰).

شناخت اجتماعی سه سازه دارد که عبارتند از، ادراک شخصی^۵، مهارت های پذیرش نقش^۶ و نظریه ذهن^۷ (گرادی و کیلتلی^۸، ۲۰۰۲). نظریه ذهن را تحت عناوینی چون ذهن خوانی^۹، باور^۹ و ذهنی سازی^{۱۰} نیز مطرح کرده اند و آن را پایه و اساس ادراک فرد از دنیای اجتماعی می دانند (اسلوتر و رپاکولی^{۱۱}، ۲۰۰۳). این رویکرد آخرین روند پژوهش درباره تحول شناخت اجتماعی کودکان است که در دهه ۱۹۸۰ آغاز شده و در حال حاضر حوزه غالب پژوهش در این زمینه می باشد (فلاول^{۱۲}، ۱۹۹۸). تحول شناخت اجتماعی و یا درک بهتر از روانشناسی انسان ها با تحولاتی که در محتوا و سطح سازمان یافتگی نظریه ذهن در کودکان رخ می دهد، مشخص می گردد؛ به عبارت دیگر، شناخت اجتماعی و روابط اجتماعی موفق مستلزم داشتن مکانیسمی خاص برای درک حالات درونی دیگران و پردازش حالات ذهنی آنها است که نظریه ذهن با دارا بودن این توانایی اختصاصی در تحول شناخت اجتماعی نقشی حیاتی دارد (رازا و بلیر^{۱۳}، ۲۰۰۹).

بیشتر رفتارهای روزانه زندگی مستلزم شناخت است؛ به این معنا که فرد باید نوعی ارزشیابی شناختی از موقعیت اجتماعی داشته باشد و بتواند ارتباط خود با دیگری را در بافت یا زمینه اجتماعی آن، در نظر بگیرد (هریس و همکاران^{۱۴}، ۲۰۰۸). این نظریه در بردارنده مفهوم توانایی شناخت ادراک انسان هاست؛ به عنوان موجوداتی نیت مند که هر یک به طور جداگانه دارای باورها، تمایلات و اهداف شناختی متفاوتی بوده و پنداشت متفاوت از دنیای بیرون دارند شناخت اجتماعی توانایی کلیدی است که برای موفقیت در تعاملات اجتماعی در زندگی روزمره ضروری است (نیومن، وگلی و زینگ^{۱۵}، ۲۰۰۸). اصطلاح نظریه ذهن اول بار توسط پریماک^{۱۶} و وودورف^{۱۷}

مساله و هدف: نابینایی سبب عدم توازن شناختی، عاطفی

هیجانی، زبانی، اجتماعی، روانی و حرکتی به ویژه در کودکان می گردد، لیکن وجود نقص هایی در نظریه ذهن در این گروه از کمبود اطلاعات دیداری آنان در تعامل های اجتماعی نشأت می گیرد.

روش: این مطالعه از نوع مفهومی مروری (روش اسنادی و کتابخانه ای) است و از طریق فیش برداری و مطالعه کتابخانه ای تعریف، تحلیل ها و نظر پردازی هادر مورد مفاهیم نظریه ذهن و نابینایی از کتب و منابع علمی استخراج شد.

یافته ها و نتایج: نتایج نشان می دهد، افراد نابینا، قادر به شناخت افکار، احساسات و نیت های دیگران هستند، لیکن قادر به تمیز وانمود کردن، فریب دادن و لاف زدن از یکدیگر نیستند؛ اما هنوز معلوم نیست که به چه اندازه در ادراک درست اطلاعاتی که در یک مکالمه ارائه می شوند، نسبت به افراد بینا، موفق هستند. این مطالعه مروری می تواند به برنامه ریزان جهت بازنگری اثر نابینایی بر نظریه ذهن و انجام مطالعاتی در جهت رفع خلا های پژوهشی سوالات مطرح شده، مفید باشد.

کلید واژه: نظریه ذهن، کودکان، نابینایان.

مقدمه

تاریخ روانشناسی تحولی همواره شاهد پدید آمدن و تکامل مدل ها و نظریه های علمی درباره چگونگی تغییرات رفتاری، شناختی، هیجانی و اجتماعی انسان بوده است. هدف تکاپوی علمی اندیشمندان، توصیف و درک بهتر تحول انسان در طول عمر و کشف فرایندها و سازوکارهای اساسی آن است. تاکنون نظریه های مختلفی در حیطه روانشناسی تحولی ارائه شده که هر کدام باعث پیشرفت علمی گردیده و تغییرات مهمی در حیطه نظری و عملی تعلیم و تربیت و روانشناسی را در برداشته است (دامون و لرنر^۱، ۲۰۰۴). یکی از موضوعات مهم در روابط بین فردی و درون فردی که از جایگاه مهمی در روانشناسی تحولی نگر برخوردار است، شناخت اجتماعی^۲ است.

شناخت اجتماعی همه مهارت های مورد نیاز کودک برای درک تمایلات، هیجانات و احساسات کودکان و بزرگسالان دیگر را در بر می گیرد (سبولا و ویشارت^۳، ۲۰۰۸) و به توانایی درک افکار و احساسات دیگران اطلاق می شود. این شناخت شامل ادراک احساسات و هیجانات از نحوه سخن گفتن و کلماتی است که دیگران استفاده می کنند و از صورت و نحوه ایستادن و حرکات بدن آنها

⁴.Uekermann et al.

⁵.Personal perception

⁶.Role Acceptance Skills

⁷.The theory of mind

⁸.Grady & Keightley

⁹.mind reading.

¹⁰.mentalizing.

¹¹.Slauter & Repacholi.

¹².Fillavel

¹³.Razza & Blair.

¹⁴.Harris.

¹⁵.Newman ، Vogeley، & Zinck.

¹⁶.Premack

¹⁷.Woodruff.

¹.Lerner & Damon

².social cognition

³.Cebula & Wishart.